

GEESTELIJKE ADVIEZEN

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan
Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

Ik ben zoo bang, dat ik mij vergis.

Of ik even komen wilde bij een oud vrouwtje. Zij was 's morgens opgestaan, maar had zich toen opeens onwel voelen worden.

Nu was ze erg onrustig en angstig.

Ik kwam.

Daar lag ze.

Een menschenkind, dat bij al de moeiten en beproevingen in haar lange leven, den Heere had gezocht en gediend.

Haar vreugde was geweest in het Woord Gods, in de Kerk des Heeren.

Zij was al jaren patient; nu wat erger, dan weer wat beter.

Dezen morgen had zij op eenmaal den dood heel hard voelen kloppen aan de deur; zij had het gevoel gehad, dat zij zóó, op éénmaal, weg zou kunnen wezen.

En daardoor was ze zoo angstig geworden; want —, als het er op aan kwam, neen, dan was zij er toch niet zeker van, dat zij het eigendom van Christus en erfgenaam van het leven was.

En nu zegt ze: „dat is toch zoo'n wonder niet, dat een mensch, als hij zoo plotseling de poort van den dood voor zich ziet opengaan, even siddert.”

Dat is ook zoo.

Maar toen ik enkele dagen later weer bij haar kwam, en zij den tijd had gehad om van den eersten schrik te bekomen, toen was het nog net zoo.

Zij was wat beter geworden; het stervensgevaar was voor haar gevoel wat minder acuut geworden; daardoor was de angst wat gezakt, maar de angst was er nog even goed.

Zij had de zekerheid niet.

En waarom niet?

Zij was telkens nog zoo bang, dat zij zich vergiste.

In die vorige woorden hebt ge voor u de diagnose van bijna elk geval van twijfel en vrees in de gemeente van Christus.

Men is bang, dat men zich vergist.

Men is bang, dat men zich ten onrechte heeft gehouden voor een wedergeboren mensch, dat men zich ten onrechte heeft gehouden voor een in Christus ingelijfd en dat men in het oordeel tot de ontdekking zal komen, dat men in zijn leven ten onrechte gehoopt heeft op den ingang in het Vaderhuis.

Uit een dergelijke „gestalte” blijkt overtuigend, dat de ligging van een groot, een zeer groot, gedeelte van onze Gereformeerde menschen in den grond der zaak totaal fout is.

De fout, die zich openbaart in dat: „ik ben zoo bang, dat ik mij vergist heb”, is deze, dat men zijn behoudenis altijd weer zoekt vast te haken aan wat men bij zichzelf vindt, in stee van die zaligheid rechtstreeks te binden aan God den Heere, gelijk Hij in Zijn Woord ons tegemoet treedt.

Dat is een zeer ernstige fout.

Welbeschouwd toch komt het hier op neer, dat men uitgaat van de gedachte, dat wij de vrijmoedigheid tot het aanvaarden van het heil slechts kunnen ontleenen aan het feit, dat bij ons ge-

onberispelijkheid van wandel en deelneming aan de verbondszegelen (sic) God en Christus met ons belijden (Inst. IV 1, 8).

Met het oog hierop wekt Calvijn op tot zelfonderzoek. Doorgaans betreft dit het leven uit het geloof: bij elk geloovige is een wortel van hypocrisie (41:522), bij Adam begonnen (34:701). Gods beloften nemen we zonder strijd niet aan (46:48 cf. 28:603). Daarom sui examen en vitam examinare, een beproeven van zichzelf, van zijn leven (double examen quant à la foy, et quant à la vie; een tweevoudig onderzoek, voor wat het geloof betreft en voor wat het leven aangaat: 49:805 sqq. cf. 47:314). De eenzaamheid werkt daartoe mee! (31:713). Zie verder de voorbereidingsprediking voor het Heilig Avondmaal (51:578 en 591 enz.).

Toch moet dit onderzoek ook gaan over de echtheid van het geloof, want men kan ten onrechte roemen tot Gods volk te behooren (25:29). Op valsche aanwijzingen kunnen we usurper ce titre de foy, den naam des geloofs ons onrechtmatig toe-eigenen (52:237). Falsa iactantia, ianis gloriatio, valsche rust, ijdele roem, dat zijn staande uitdrukkingen (45:511; 51:610 sq.). Laat ons niet ons tevreden stellen met ingebeeld geloof (inani fidei titulo) maar dat ieder zichzelf serieus onderzoekt, opdat hij de laatste scheiding bij onder de wettige gasten kan gerekend worden (45:402). Ieder, die deze deugden, n.l. genoemd in Kol. 3:12, 13, niet bezit, rekent zich tevergeefs tot het getal der geloovigen (52:122). Calvijn spreekt zelfs van zuchten, welke de Geest van God in de harten der geloovigen opwekt als overvloedige getuigen, dat God op verborgen wijze, boven onze bevattings, werkt (47:372).

Dit zelfonderzoek is ook noodig om een ander niet door eigen oppervlakkigheid te laten inslapen

vonden worden wedergeboorte, bekeering, heiligmaking en geloof.

Of, met andere woorden, men wil de zekerheid omtrent de aanneming tot kind ontleenen aan het feit, dat men de eigenschappen van een kind bij zichzelf aantreft.

Maar dat mag niet.

Zoo zou het moeten, als de aanneming tot kinderen rustte op de aanwezigheid van die eigenschappen.

Dan zou men van die aanneming nooit zeker kunnen zijn, tenzij men die eigenschappen bij zichzelf bevond.

Maar zoo is het immers niet?

Die kinds-eigenschappen zijn geen grond vóór, maar vrucht van de aanneming.

God neemt ons aan tot kinderen, om redenen enkel ontleend aan Hemzelve, naar Zijn vrijmachtig welbehagen.

Wie daarvoor oog heeft, zal óók onmiddellijk inzien, hoe verkeerd het nu is, dat iemand de zekerheid omtrent zijn aanneming zoekt in iets, wat niet anders kan zijn dan gevolg van de aanneming.

Hij zal moeten inzien, dat hij om die zekerheid te krijgen moet doordringen tot die aanneming zelve, gelijk zij, los van alles wat in ons is, plaats vindt bij den Vrijmachtigen God en voorafgaat aan alle kinds-eigenschappen bij ons.

Die aanneming nu komt ons tegemoet in de belofte in het Woord.

In Gods belofte aan Zijn volk hebben wij de verklaring van den Heere Zelf: „Ik neem u aan tot Mijne kinderen”.

Daarin en daarin absoluut alléén ligt de grond der zekerheid.

Daarheen moeten wij altijd terug.

Daaraan alleen mogen en moeten wij ons vastklemmen.

Dan is er van „zich vergissen” geen sprake meer.

Ik weet niet of er onder mijn lezers gevonden worden, die met die bange vraag: „zou ik mij ook vergissen?” te worstelen hebben.

Voor hen allen heb ik maar dit ééne advies:

„Broeders, zusters, of gij uzelf voor Gods kind moogt houden is niet afhankelijk van wat gij bij uzelf vindt; want wat gij daar ook vindt, is nooit grond vóór, maar alléén vrucht van aanneming tot kinderen.

Daarom moet gij achter alles, wat gij bij uzelf zoudt kunnen vinden, terug naar die aanneming zelve, gelijk zij opkomt uit Gods vrijmachtig welbehagen, zooals zij u is geopenbaard in Zijn belofte.

Die belofte hebt gij.

Zij is u beteekend en verzegeld in den Doop.

„Gij zijt Mijn kind”, zegt de Heere.

Neemt dat aan. God liegt niet.

Dan behoeft ge nooit meer bang te wezen.

Ook niet als de dood plotseling een harden slag geeft op de deur van uw levenshuis.

Het ligt niet aan u; het ligt alleen aan God.

En God zegt: „Gij zijt Mijn kind”.

Neemt dat aan en gij behoeft, gij moogt niet vreezen, al veranderde de aarde hare plaats en al werden de bergen verzet in het hart der zeeën.

En dan worden in uw leven de vruchten van het kindschap straks ook gevonden.

God tot eer; u tot vreugde.

D. v. D.

op prava securitas (45:222) = valsche gerustheid.

Ieder, die door ongeloof breekt met het verbond, wacht de vloek des verbonds. Calvijn handelt daar niet opzettelijk over. God geeft den verbondsbrekers leur congé et les abandonne à Satan, d.w.z. Hij zegt hen vaarwel en geeft ze over aan Satan (26:433). Niet meer zijn ze waardig, gerekend te worden onder zijn kreaturen, God voert hen af van het getal der schepselen (28:532). Ze dragen in hun ellende reeds het teken der verdorpenis (suae damnationis specimen; praeludium exitii, tegenover: de zegelen van de aanneming, de adoptionis sigilla der geloovigen — 52:21 cf. 25:459). Zoo beteekent het verbond ook dreiging (38:107) en ban (51:365).

Toch is deze donkere kant het laatste niet. Dat God getrouw is — ook in het vervullen van zijn bedreigingen — moet voor het volk Gods een reden zijn om te pleiten op Zijn trouw in het toonen van barmhartigheid (38:205; 41:134). Het verbond Gods is misericordiae suae foedus, een verbond van zijn barmhartigheid (2:326), gratitum foedus, een verbond om niet, zonder eenige verdienste onzerzijds (2:253), evangelii foedus, foedus evangelicum, een verbond des evangelies, een evangelisch verbond (2:315; 2:335). Laat ons dan dit vasthouden, dat Gods barmhartigheid aangeboden wordt aan verloren menschen, ook aan hen, die in een diepen afgrond van vertwijfeling door eigen schuld verzonken zijn, ook als zulk een haast ter helle zou zijn nedergedaald. En ofschoon wij duizend dooden moesten sterven, zoo laat ons dat verbond, waarvan wij door eigen schuld afgeweken zijn, aangrijpen als een reddingsplank, die ons veilig in de haven brengt (25:28).

✱

De teekenen van het verbond (doop en avondmaal)

OPVOEDING EN ONDERWIS

Ongerustheid.

In Engeland maakte men zich dezer dagen ongerust over twee dingen: over de daling van het intelligentiepeil en over de daling van het geboortecijfer.

Men is gaan meten met de tegenwoordig gebruikelijke tests en men meent ontdekt te hebben, dat gemiddeld het intelligentiepeil in 10 jaar met 1% daalt. Daar maakt men zich ongerust over. Het Engelsche volk wordt dan langzamerhand dom, als n.l. niet een soortgelijke daling bij andere volken kan worden gevonden. Dan is dit verschijnsel vergelijkenderwijs niet gevaarlijk. En immers ook elders klaagt men over achteruitgang, wat de verstandelijke prestaties aangaat.

Toch maak ik mij nog niet zoo ongerust over wat, naar deze Engelsche bezorgdheid, een gevaar voor onze Westersche cultuur beteekent. Allereerst mogen we niet vergeten, dat men tegenwoordig veel ijveriger naar de achterlijke kinderen zoekt. Door betere methoden van onderzoek onderkent men ze gemakkelijker. Vroeger werden ze als zoodanig nooit geregistreerd. Wanneer men nu meer achterlijken telt, wil dat nog niet zeggen, dat er vroeger minder waren.

Verder voert men aan, dat de kinderen meer moeite hebben, het program af te werken. Hierbij mag men niet vergeten, dat er vroeger veel minder van de kinderen gevraagd werd. De leerstof is zoodanig uitgebreid, dat alleen de uitblinkers er geen moeite mee hebben. De gemiddelde leerling moet wel eens blijven zitten. En als men dan aanvoert, dat de kinderen minder belangstellend, gemakkelijker afleidbaar zijn, zie dan mag men niet vergeten, dat, wanneer de kinderen met leerstof worden lastig gevallen, die hen nog niet of niet voldoende interesseert, ze veel gemakkelijker hun aandacht aan wat anders geven. Worden de kleinste dorpen in onze dagen niet reeds aangehaakt door het snelle verkeer en hebben niet vooral de kinderen uit de drukke steden een atmosfeer, waarin ze dagelijks leven, schadelijk voor de aandachtconcentratie?

Ik denk ook nog aan velerlei sport, die door de jongens gemakkelijk met een te groot deel aandacht wordt vereerd, waardoor het leeren in het algemeen niet bevordert wordt. In andere kringen vrees men ook nog den invloed van de bioscoop, die vervakkend op de aandacht zou werken. Durf ik wel te beweren, dat in onze kringen gelukkig het bioscoop-bezoek nog geen invloed uitoefent?

In elk geval zal een en ander nog eens nauwkeurig onderzocht moeten worden, aler men ernstig ongerust behoort te worden over het geconstateerde dalen van het intelligentiepeil.

Wel moet men ongerust worden over het tweede punt bovengenoemd: het dalen van het geboortecijfer. Dat is een feit, dat in de beschaafde wereld valt te constateeren en de Westersche cultuur inderdaad ernstig bedreigt. Begin ook in onze kringen door te dringen. Men constateert het op de scholen. En het verschijnsel valt niet voldoende te verklaren uit de omstandigheid, dat de huwelijken wat later worden gesloten. Of dit een kwestie is, die ook de school en het onderwijs raakt? Ongetwijfeld. Angstvallig telt men in menigen schoolkring de namen in doopboeken na en ziet

brengen een bijzondere vrucht van vertrouwen en geestelijke blijdschap (Inst. IV 16, 32 en 17, 2), omdat de beloften Gods op zichtbare wijze ons geschonken worden. Het sacrament verliest zijn kracht niet, als een ongeloovige het ontvangt (Inst. IV 15, 17 cf. 48:601 sq.; 49:456). Alleen ontvangt de ongeloovige er geen vrucht van dan tot een oordeel (9:28, 522 cf. 49:816).

Calvijn zegt niet, dat alle gedoopte kinderen, die jong sterven, zalig zijn (Inst. IV 16, 19 en 21 cf. 9:133).

Wie zijn kind niet zoo spoedig mogelijk liet doopen, werd vermaand (9:101 cf.: neglectu baptismi arceri nos a salute, nalatigheid in betrekking tot den doop houdt ons af van de zaligheid! 47:55). Merkwaardig is deze negatieve uitspraak: Als een kind sterft, voordat er gelegenheid was tot doop, behoeft men het niet als verloren te beschouwen (9:133 cf. 15:228).

Zoo ontvangen wij deze dubbele weldaad van God (vergeving en vernieuwing) in den doop, mits wij de kracht van het sacrament niet verijdelen (in Calvijns doopsformulier — 6:185).

✱

Verkiezing en verbond vallen voor Calvijn niet samen, in dien zin, dat een kind des verbonds ook een verkorene tot zaligheid is. Calvijn onderscheidt tweeërlei verkiezing: algemeene en bijzondere (40:355; 48:76; 49:175 cf. Augustinus: Liber de corruptione et gratia I:14). Daarmee parallel: algemeene en bijzondere aanneming tot kinderen (23:351), algemeene en bijzondere roeping (Inst. III 21:7 en 24:8).

Zij vergissen zich, die meenen, dat hier (Gen. 17: Ik zal Mijn verbond oprichten tusschen Mij en tusschen u) alleen de uitverkorenen bedoeld worden en dat alle geloovigen zonder onderscheid hieronder begrepen

dan niet voor den
zoo reeds
op twee
van hoe in
school is.
zaken wo
gemakkelij
het versc
beperking
mag daar
komen. V
niet erg,
is naar d
geen geloo
den wat h
zorgdheij

Onlang
meest ve
komen ui
veel bewi
stelling, r
toename
bel nadee
samenlevi
Gr.

In „The
We h
wijkend
chure, b
den niet
door het
1. De
des Mid
menhist
wordt v
een God
naturen
scheiden
2. In
vindt D
ling van
vleesche
noemt h
3. Hie
delaar r
schelijke
opgesta
werk de
berooft.
De lo
ding, di
dat sta
schelijk
mensch
5. De
Christu
vidu on
6. De
de looc
mensch
Het l
kelijke
len, zic
chures,
niet, de
node h
grijpeli
niet me
deforme

worden...
ongeloo
van het k
Want dan
en Ezau d
(49:175 c
met zijn
doop teel
46 sqq.).
eerst hee
gekeerd:
(44:48).

Calvijn
delijkheid
hebben h
God verv
sqq.), zij
420), zij
(50:238).
de verbot
verbonden
Wat is d
ben, en g
de vraag:
komt uit
de „laste
afhangen
willen ko
Door aan
verbonds
zekerheid
127 m.n.
een verpl
Hier is e

dan niet zelden een minder hoopvol verschieft voor den bloei van de school. Menige school is zoo reeds gedaald van vier op drie of van drie op twee leerkrachten en ieder deskundige weet, van hoe ingrijpenden aard zoo'n teruggang van een school is. En kan zoo iets nu uit natuurlijke oorzaken worden verklaard, dan kan men zich daar gemakkelijk bij neerleggen. Stuit men evenwel op het verschijnsel van de onnatuurlijke geboortebepijking, al wordt dat niet openlijk erkend, dan mag daar terecht ongerustheid in menig hart komen. Want dat de school terugloopt is dan niet erg, niet het ergst. Maar dat er geen leven is naar de Schrift, ook in het huwelijk en dat er geen geloof is, om uit 's Heeren hand te aanvaarden wat Hij geeft, zie dat geeft aanleiding tot bezorgdheid.

Onlangs werd de opmerking gemaakt, dat de meest verwende, de meest tuchtelooze kinderen komen uit de kleine gezinnen. Er zal nog wel niet veel bewijs geleverd kunnen worden voor deze stelling, maar als ze waarheid bevat, dan is de toename van het aantal kleine gezinnen wel dubbel nadeelig voor de school en voor de geheele samenleving.

Gr.

G. MEIMA.

IN PERSCHOON

Is Prof. Hepps conclusie juist?

In „The Standard Bearer" schrijft Dr H. Hoeksema:

We hebben reeds opgemerkt, dat Dr Hepp het afwijkend gevoelen, dat hij bestrijdt in zijn derde brochure, hoog ernstig acht. In het vierde hoofdstuk worden niet minder dan de volgende dwalingen aan de door hem bestreden toeschreven.

1. De loochening van de eenheid van den persoon des Middelaars. Dit is de dwaling, die door de dogmenhistorie gewoonlijk aan den naam van Nestorius wordt verbonden. Er zijn in Christus twee personen: een Goddelijke en een menselijke persoon. De twee naturen in Christus worden door deze dwaling ook gescheiden.

2. In nauw verband met bovenstaande dwaling vindt Dr Hepp in het afwijkend gevoelen de voorstelling van een dubbel Christus. De Zoon heeft een vleeschelijken persoon aangenomen. De professor noemt hier de dwaling van Adoptianisme.

3. Hieruit volgt alweer de dwaling, dat niet de Middelaar naar zijn menselijke natuur, maar de menselijke natuur heeft geleden, is gestorven, begraven, opgestaan en ten hemel gevaren. Dat hierdoor het werk des Middelaars van zijn oneindige waardij wordt beroofd, is duidelijk.

De loochening van de Goddelijke eer der aanbidding, die den Middelaar wordt bewezen als het Lam, dat staat als geslacht. Is dat Lam immers een menselijke persoon, dan is aanbidding van het Lam menschevergoding.

5. De vernedering van Christus als mensch. Is Christus een menselijke persoon, dan is Hij een individu onder andere individuen en door deze aangevuld.

6. De dwaling, dat Christus dan zelf zondaar is en de loochening der verzoening. Een bloot en zondig mensch kan immers onmogelijk voor anderen betalen.

Het laat zich verstaan, dat Dr Hepp, zooveel schrikkelijke dwalingen ontdekkend in het afwijkend gevoelen, zich gedrongen gevoelde tot het schrijven van brochures. Ook al rechtvaardigt dit m.i. zijn optreden niet, dewijl hij immers zelf lid is van de door de Synode benoemde commissie van acht, het is toch begrijpelijk, dat hij op de deliberaties van die commissie niet meende te kunnen wachten, waar hij zoo dreigende deformatie meende te zien. De dwalingen, die hij in

het vierde hoofdstuk opsomt raken inderdaad de grondslagen, niet slechts van het Gereformeerde belijden, maar van het Christendom in zijn breedsten zin!

Slechts blijft het een vraag, waarom de professor niet aanstonds den weg bewandelde der kerkelijke discipline en een formeele aanklacht indiende tegen de voorstanders van het afwijkend gevoelen, nadat het gebleken was, dat hij met persoonlijk gesprek niets kon vorderen.

Intusschen moet de lezer wel verstaan, dat het afwijkend gevoelen deze dwalingen nimmer heeft geleerd, noch ooit zal toestemmen, dat het die bedoelt te leeren.

Dr Hepp weet dit ook wel. Hij schrijft op pag. 58: „Ik weet het wel: die consequenties accepteert het niet. Ik kan daarover mijn blijdschap niet genoeg uiten". En op p. 60: „Dat wil het afwijkend gevoelen niet. Het belijdt zoo mogelijk nog hartelijker dan wij: ontvangen van den Heiligen Geest, geboren uit de maagd Maria. Daaruit scheppen wij moed".

Al de dwalingen boven genoemd zijn dus consequenties, die door Dr Hepp worden getrokken uit de voorstelling van het afwijkend gevoelen. Het moet redeneert het slechts consequent door, al die schrikkelijke dwalingen aanvaarden, volgens den professor.

We staan dus voor de vraag of Dr Hepp metterdaad in zijn brochure bewezen heeft, dat de beschouwing van het afwijkend gevoelen aangaande den Persoon en de naturen van den Middelaar dualistisch is, dat de gevolgtrekkingen van zijn bestrijder niet alleen gewettigd zijn, maar ook met strikte noodwendigheid uit die ééne grondbeschouwing volgen. Dan alleen heeft Dr Hepp recht om die gevolgtrekkingen te maken. Dan alleen is het hem gelukt om aan te toonen, dat de grondstelling van het afwijkend gevoelen metterdaad een gevaarlijke ketterij is. Is er geen andere verklaring van zijn voorstelling mogelijk? Leert het afwijkend gevoelen metterdaad de Nestoriaansche ketterij? Lijdt dit laatste hoegenaamd geen twijfel?

Deze vragen dringen zich des te sterker op, omdat het afwijkend gevoelen volgens Dr Hepp zelf de consequenties door dezen getrokken niet wil aanvaarden.

In antwoord op deze vraag wil ik allereerst opmerken, dat in de derde brochure m.l. Dr Hepp veel meer grond schijnt te hebben voor zijn aanval en waarschuwing dan hij die had in de tweede. Daar was het grootendeels, indien niet geheel en al, een kwestie van termen, die door Dr Hepp zus, door het afwijkend gevoelen zoo werden opgevat. Dat dit ook het geval is met de brochure over de vereeniging van de twee naturen van Christus, is wel reeds beweerd ('k las het reeds in één der Nederlandsche bladen), en ik wil ook de mogelijkheid er van niet ontkennen, maar is mij toch nog niet duidelijk geworden.

"Klacht hieraan reeds in verband met de door mij gemaakte opmerking over Dr Dooyeweerd's vereenzelviging van „persoon" en „hart". Dr Waterink vereenzelvigt deestijds „persoon" en „geest" in zijn geschrift over den oorsprong en het wezen der ziel. En hij stelde zich daardoor bloot aan de beschuldiging van Apollinarisme, de leer, dat de Persoon des Zoons in de menselijke natuur de plaats innam van den menselijken geest, zoodat de Middelaar geen volkomen menselijke natuur had. En ik stel er nog altijd belang in te weten, hoe dit ten slotte door Dr Waterink is opgelost. Maar soortgelijke vraag kwam bij mij op, toen ik in de Wijsbegeerte der Wetsidee las, dat „hart" en „persoon" hetzelfde zijn. Heeft bij de vleeschwording des Woords de Zoon de plaats ingenomen van het menselijk hart? Of, indien ook Christus een menselijk hart heeft, zijn er in Hem dan twee personen?

Maar bovendien acht ik de aanhaling, die door Dr Hepp gemaakt wordt uit Dr Vollenhoven's „Het Calvinisme en de Reformatie der Wijsbegeerte" en waarop de aanvuller zijn aanklacht grondt, metterdaad, op zijn zachtst gesproken, duister.

Dr Hepp maakt onderscheid tusschen de „thematiese" en de „schematische" voorstelling ten dezen opzichte.

Of hij de eerste voorstelling recht laat wedervaren, kan ik niet beoordeelen.

de eenige bron en oorzaak van het verbond (31:813) — initium pietatis, het begin der vroomheid — Gods verkiezing overdenken is Gods goedgunstigheid volgen tot haar oorsprongen (50:343). In Zijn eer ligt onze zaligheid: wij staan vast, zooals Zijn verkiezing vast staat; de wereld vergaat, wij blijven (2:748).

Zoo komen we tot de verhouding verbond en Kerk. De algemeene verkiezing strekt zich zoover uit als de prediking des Woords (23:350). Wie tot het verbond behoort, is geroepen tot de kerk (28:286). Die voor kind Gods gerekend wil worden, moet kind der kerk zijn (51:555).

Kerk komt dan eerst in aanmerking als societas et sanctorum communio, als vergadering en gemeenschap der heiligen (1:672 cf. 5:342). Wij worden slechts behouden in gemeenschap met elkander. Calvin legt er den nadruk op, dat de eerste belofte van het verbond (de vergeving der zonden) in de apostolische geloofsbelijdenis verbonden is aan kerk en gemeenschap der heiligen (1:672 cf. 72 sqq.; 15:722 cf. 36:578; 37:199; 55:135). Zoo is er buiten de kerk geen zaligheid. Dit ziet echter niet alleen op de gemeenschap en eenheid der kerk, niet minder op haar dienst en ambt: de zondaar ontvangt geen vergeving dan door den dienst der kerk (1:672 sqq.; 2:751, 754 sqq., 964). Wanneer hier gezegd wordt, dat Jezus Christus een verbond met ons zal aangaan, moeten wij beginnen met het getuigenis, dat Hij ons geeft door de prediking van het evangelie... (41:616). Het geloof is uit het gepredikte woord (47:387 cf. 2:749); in de prediking wordt ons de belofte van het verbond aangeboden (55:115!), verzegeld door de sacramenten (cf. 47:55). Daar kunnen we niet buiten (48:10; 49:205 sqq.; 50:235; 53:908).

Zij kwam slechts voor in een artikel, zooals Dr Hepp zelf opmerkt, dat ik niet in mijn bezit heb en ook niet heb gelezen. Ik vermoed, dat zij de voorstelling is van zekeren heer A. Janse, die in verband met deze kwesties nog al eens genoemd wordt in Nederland.

De aanhaling gemaakt in verband met de „schematische" voorstelling kon ik echter wel controleeren. Ze is gedaan uit het reeds eerder genoemde werk van Dr Vollenhoven: „Het Calvinisme en de Reformatie des Wijsbegeerte", Aanteekening 188. Ze luidt als volgt:

„Keeren we thans tot „anhypostatisch" terug. Daar men plus-minus 360 het woord „hypostasis" in de leer omtrent God gaat gebruiken in den zin van Persoon (in het Goddelijk Wezen) beteekent „anhypostatisch" sindsdien „niet 'n Persoon hebbend". Vandaar dat deze term, die volgens Sophocles, t.a.p., in deze betekenis het eerst bij Gregorius van Nianz (I 749 C) voorkomt, alleen het realisme in het gevele kwam, terwijl nominalisten als Johannes Philoponus hem verwierpen — zie Th. Hermann, a. art., pag. 232. — Tegenwoordig wendt men hem ook wel in 'n nominalistische kamp aan: de menselijke natuur van den Middelaar zou niet on-Persoonlijk, maar on-persoonlijk zijn! Vat men de uitdrukking zoo op, dan is zo monofysitisch en dus te verwerpen".

Hier is allereerst op te merken, dat heel de bestrijding van Dr Hepp, voorzover het de „schematische" voorstelling betreft, berust op deze ééne aanhaling. Wel verwijst hij ook naar andere uitspraken in het boek van Dr Vollenhoven, zooals b.v. de instemming, die deze betuigt met de uitspraak der Cappadociërs, dat „indien Christus niet volledig mensch was en is, ook de Zijnen niet door Zijn lijden volledig zijn verlost", en met de formule van de synode van 377, dat de Zoon van God „een volledig mens heeft aangenomen": zoowel als met de uitspraak van Augustinus, dat de tweede Persoon van het „goddelijk wezen den mensch Jezus Christus aannam". Maar feitelijk berust heel de bestrijding van Dr Hepp toch op de ééne aanhaling boven weergegeven. Dat maakt de brochure niet sterk. Het is wel eenigszins bedenkelijk om iemand te veroordeelen en van zoovele en zoo gruwelijke ketterijen te beschuldigen, als Dr Hepp bij gevolgtrekking doet, op grond van een enkele aanhaling uit een boek van driehonderd pagina's, een aanhaling, die bovendien ook nog niet uit het boek zelf, maar uit een aantekening genomen is.

En de allereerste gevolgtrekking, waarop alle andere rusten, die Dr Hepp uit deze aanhaling maakt, is uitgedrukt in de woorden:

„Maar is uit dit alles een andere gevolgtrekking te maken dan dat zonder menselijken persoon de Middelaar geen volledig mensch zou zijn en dat de tweede Persoon met de menselijke natuur ook een menselijken persoon heeft aangenomen?" pag. 28.

De gevolgtrekking is dus: Christus heeft bij Zijne vleeschwording met de menselijke natuur ook een menselijken persoon aangenomen; ergo: Christus is twee personen!

En let er wel op: dit reeds is een gevolgtrekking van Dr Hepp. Nergens wordt dit met zoovele woorden door Dr Vollenhoven geleerd.

En uit deze eerste gevolgtrekking worden voorts alle andere gevolgtrekkingen gemaakt. Als de eerste gevolgtrekking niet met absolute noodwendigheid volgt uit de aanhaling van Dr Vollenhoven door Dr Hepp gemaakt, dan vallen ook alle andere consequenties. Dat maakt de bewijsvoering van Dr Hepp m.i. precar.

Want alles komt hier ten slotte aan op deze ééne vraag: volgt uit de aanhaling van Dr Vollenhoven's boek met volstrekte noodzakelijkheid, dat deze leert, dat Christus een menselijken persoon heeft aangenomen en twee personen is? Laten de woorden van Dr Vollenhoven geen andere mogelijkheid over, geen andere verklaring toe?

Dr Hepp meent: er is uit dit alles geen andere gevolgtrekking te maken.

Met de waarheid van deze bewering staat of valt zijn heele brochure.

Laat ons dan eens zien.

Wie de kerk verwerpt, verbannt zichzelf uit het koninkrijk Gods (8:409-412) hij geeft zich aan Satan over (41:636) en keert zich tegen Gods Zoon (36:240; 49:11).

Het verbond houden is gehoorzamen aan het Woord (32:82), het woord der kerk (37:200).

Door de prediking der kerk blijft het verbond bewaard in de geslachten (31:723 cf. 27:188, 189; 28:512; 49:377). Want God heeft Zijn verbond niet gesloten met één of weinigen, maar met duizend geslachten (32:101).

Tenslotte nog een enkele opmerking over verbond en evangelisatie. Calvin kende de evangelisatie als zondanig niet, maar geeft toch dezen wenk: dat wij ons niet naar eigen goedgevallen afgescheiden houden van de wereld, maar dat we de armen uitgebreid houden om te trekken allen, die zich gewillig geven tot de gehoorzaamheid Gods (51:583). Hij noemt het een „desordre par trop grand" als men b.v. een ongelovigen knecht of dienstbode in het ongelooft laat (28:512). Ook tot de Joden moet Gods Woord gebracht (48:656). In dit verband is van betekenis zijn houding tegenover Rome. Calvin ziet met Luther Rome als de valsche kerk (schijnkerk), des duivels kerk, de school van Satan, zij zijn als de Turken en Joden, als de Edomieten (27:142; 28:92; 36:240; 44:433; 49:307, 660; 51:87, 123 cf. 41:482; 50:440 enz.). Toch erkent hij, dat er nog iets van het verbond gebleven is (13:380; 17:667). Met name wijst hij op het teken van het verbond, den doop, dat ze nog dragen. Daar moet men van uitgaan, om ze zooveel mogelijk te zoeken (28:92) om ze te brengen tot gehoorzaamheid in het verbond. W. H. VAN DER VEGT.

ouwen en gees-
(2), omdat de
schonken wor-
t niet, als een
cf. 48: 601 sq.;
er geen vrucht
49: 810).
deren, die jong
cf. 9: 133).
lijk liet doopen,
baptismi arceri
tot den doop
Merkwaardig
sterft, voordat
en het niet als
228).
daad van God
op, mits wij de
in (in Calvijn's
zijn niet samen,
s ook een ver-
heidt tweërlei
10: 355; 48: 76;
dione et gratia
bijzondere aan-
e en bijzondere
hier (Gen. 17:
Mij en tusschen
len en dat alle
nder begrepen